

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

No1
MAXSUS SON

BAKALAVR TALABALARINIG MAQOLALARI TO'PLAMI

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

*Elektron nashr. 182 sahifa.
2026-yil yanvar*

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukhonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirاتبay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanov Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

EKSPORT VA IMPORT OPERATSIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH: TAHLIL VA AUDIT	10
Urinboyev Bexruz Zoir o'g'li, Misirov Asliddin Mamasobirovich	
QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA YASHIL INNOVATSIYALARNING ROLI	15
Jabborov Muhammad Sanjarovich, Djurayeva Dilnoza Davron qizi, Song Jichung	
RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH OMILLARI VA MAKROIQTISODIY TA'SIRI	21
Xoliqulova Ra'no Sherali qizi, Berdiyev Nazirjon Abdvoseyevich	
КУЛЬТУРНЫЙ ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ УЗБЕКИСТАНА	25
Ахтамов Огабек Улугбек угли, Фахритдинов Амриддин Фазлитдинович, Саидмуродов Жонибек Жахонгирович, Саттарова Зухра Илхомовна	
DAVLATNING YASHIL INVESTITSİYALAR ORQALI IQTISODIYOTNI TARTIBGA SOLISH SIYOSATI.....	31
Sharipboyev Hasanboy Marks o'g'li, Shodmonov Ruslan G'olib o'g'li	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTI O'SISHIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINING STRATEGIK O'RNI: PREZIDENT MUHOJAATNOMASI ASOSIDA ILMIY TAHLIL	35
Ma'rupov Zahiriddin Feruzovich, Kurbanova Mehriniso Nematjanovna	
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASIDAGI BIZNES-SUBYEKTLARINI BAHOLASH: ESG MEZONLARI ASOSIDA BARQARORLIK INDEKSINI ISHLAB CHIQISH VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	39
Po'latov Orzubek Fazliddin o'g'li, Haqnazarova Yulduz Juraqulovna	
ФИНАНСОВЫЕ ИНСТИТУТЫ КАК ФАКТОР МОДЕРНИЗАЦИИ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА	43
Мукарова Сарвиноз Маликовна, Каримова Азиза Махомадризовевна	
AKSIZ SOLIG'I TUSHUMLARINING O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI BUDJET DAROMADLARIDAGI ULUSHI: 2020–2024-YILLAR BO'YICHA IQTISODIY TAHLILI	49
Karimov Diyorbek, Abdurashidov Abdusamad	
O'ZBEKISTON SOLIQ TIZIMIDA RAQAMLASHTIRISH JARAYONLARINING SOLIQ TUSHUMLARI VA FUQAROLARNING SOLIQ INTIZOMIGA TA'SIRI	55
Maxkamova Dildora Shavkat qizi, Ergashev Shavkat Maxkamovich	
ИНТЕГРАЦИЯ ЭКОЛОГИЧЕСКИХ ЦЕННОСТЕЙ В МАРКЕТИНГОВЫЕ КОММУНИКАЦИИ КОМПАНИЙ	59
Рахимжонов Абдор Марифжанович, Кахрамонов Хуршид Шухратович	
BOZOR IQTISODIYOTIDA UMUMIY TALAB VA UMUMIY TAKLIF	66
O'ktamova Shaxruza Abror qizi, Norboyev Odil Abrayevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA IJTIMOY TARMOQLAR ORQALI MARKETINGNI RIVOJLANTIRISH USULLARI (O'ZBEKISTONDAGI YIRIK BRENDLAR MISOLIDA).....	70
Axmedova Robiya Rustamovna, Kadirova Sharafat Amonovna	
MINTAQANING INNOVATSION IQTISODIY RIVOJLANISH TENDENSIYASI	76
Rushana Taxirova, F.U.Umarov	
SAMARQAND VILOYATI UCHUN TURIZM MAHSULOTLARINI YARATISH	83
Alimardonova D.T., Tursunova G.R.	

BUXORO VILOYATINING MADANIY VA TARIXIY MEROSI ASOSIDA KREATIV TURIZM MAHSULOTLARINI YARATISH IMKONIYATLARI.....	91
Davronova G.O., Tursunova G.R.	
MAIN DIRECTIONS OF ECONOMIC AND SOCIAL EFFICIENCY IN SERVICE ENTERPRISES	96
Ilamonov Mehroj Akbar o'g'li, Xayitov Jamshid Xolvoyevich	
KREDIT MEXANIZMINING ELEMENTLARI O'RTASIDAGI ALOQADORLIKNI TA'MINLASH YO'LLARI.....	102
Alimov Umid Xamid o'g'li, Umarov F. U.	
SURXONDARYO VILOYATIDA EKSPORTNI RIVOJLANTIRISHDA QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARINING AHAMIYATI	109
Mamanazarov Javohir Kamolovich, Xurramov Ramazon Allayor o'g'li	
XALQARO BANKLAR TOMONIDAN INVESTITSION LOYIHALARNI KREDITLASH MEXANIZMI VA UNING IQTISODIY TA'SIRI	115
Boltayeva O'g'iloy, Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
STRATEGIK BOSHQARUV HISOB VA UNING USLUBIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI	119
Sharipova Mohinur, Uralova Sevara, Zaripova Sayohat Zafarovna	
DIRECTIONS FOR IMPROVING PUBLIC WELFARE AND REDUCING POVERTY.....	127
Jumanazarov Ro'zmurod, Rabbimov Elbek Abdulloyevich, Ergashev Olloyor Furqat o'g'li	
THE EVOLUTION OF E-COMMERCE IN UZBEKISTAN: TRENDS, DRIVERS, AND FUTURE PROSPECTS.....	132
Madina Abdujabborova, Nozima Zufarova	
IQTISODIY TRANSFORMATSIYA JARAYONINI BOSHDA KECHIRAYOTGAN MAMLAKATLARDA INVESTITSIYA BOZORLARINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI	136
Hayot Abduqodirov, G'olib Baxriddinov, Karjavova Xurshida Abdumalikovna	
WAYS TO ENSURE THE FINANCIAL STABILITY OF ENTERPRISES THROUGH THE USE OF MONETARY AND CREDIT INSTRUMENTS IN BANKS	141
Mustafaeva Khurliaman Azat kizi, Baymurotova Zina Aqilbekovna	
KICHIK BIZNES SUBEKTLARINING INNOVATSION FAOLIYATINI RAG'BATLANTIRISH YO'LLARI	147
Xakimova Go'zal Akbar qizi, Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich	
TAX SYSTEM FOR SMALL BUSINESSES	152
A. Juzbaev, Davletyarova Guldana	
WAYS TO DEVELOP THE PRACTICE OF USING INNOVATION IN BANKS.....	156
Umedov Abdullo, Khodjimamedov Akmal Ashurovich	
IMPROVING THE ACCOUNTING OF INCOME FROM CORE ACTIVITIES IN SAM GLASS LLC.....	161
Usmanov Shakhzod Shokhrukhovich, Musaeva Shoira Azimovna	
JAMIYATDA YOSHLAR ISHSIZLIGI VA UNING IQTISODIY OQIBATI.....	167
Ubaydulloyeva Rayhona Fahriddin qizi, F.U. Umarov	
EKOLOGIYA TRANSFORMATSIYA VA IQTISODIY O'SISH: YASHIL IQTISODIYOT MODELI	174
Abduraxmonov Valijon G'ofurovich, Yusupova Dilnigora A'zamjon qizi	
ZAMONAVIY TURIZM: IMKONIYATLAR, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR.....	178
Abrorova Bahriniso Asqar qizi, Saitov Sirojiddin Abduvaliyevich	

ZAMONAVIY TURIZM: IMKONIYATLAR, MUAMMOLAR VA ISTIQBOLLAR

Abrorova Bahriniso Asqar qizi

O'zbekiston Milliy universitetining Jizzax filiali

Turizm va mehmondo'stlik yo'nalishi 342-25 guruh talabasi

bahrinisoabrorova3@gmail.com

Ilmiy rahbar:

Saitov Sirojiddin Abduvaliyevich

O'zMU Jizzax filiali Iqtisodiyot va turizm kafedrası dotsent v.b

sirojiddinsaitov1987@gmail.com

Annotatsiya: Zamonaviy turizm XXI asrda jahon iqtisodiyotining eng tez rivojlanayotgan va ko'p tarmoqli sohalaridan biri sifatida shakllanib bormoqda. Globalizatsiya jarayonlari, transport va axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivoji, aholining turmush darajasi va sayohat madaniyatining o'sishi turizm sohasining yangi bosqichga ko'tarilishiga sabab bo'lmoqda. Shu bilan birga, zamonaviy turizm nafaqat iqtisodiy foyda manbai, balki ijtimoiy, madaniy va ekologik jarayonlarga kuchli ta'sir ko'rsatuvchi omil sifatida ham namoyon bo'lmoqda. Mazkur maqolada zamonaviy turizmning asosiy imkoniyatlari, jumladan iqtisodiy o'sishga qo'shayotgan hissasi, bandlikni ta'minlashdagi roli, hududiy rivojlanishga ta'siri tahlil qilinadi. Shuningdek, turizm sohasida mavjud bo'lgan muammolar — ekologik bosim, infratuzilma yetishmovchiligi, mavsumiylik, global inqirozlar ta'siri va raqobatning kuchayishi ilmiy nuqtai nazardan ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijasida zamonaviy turizmni barqaror rivojlantirish istiqbollari, innovatsion yondashuvlar va strategik yo'nalishlar asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: Jahon Turizm Tashkiloti, zamonaviy turizm, global turizm bozori, barqaror turizm, raqamli turizm, ekoturizm, raqamli texnologiyalar.

Abstract: Modern tourism has emerged as one of the fastest-growing and most diversified sectors of the global economy in the 21st century. Processes of globalization, rapid development of transport and information and communication technologies, improvement in living standards, and the growing culture of travel have significantly contributed to the transformation of tourism into a new stage of development. At the same time, modern tourism functions not only as a source of economic income but also as a factor exerting considerable influence on social, cultural, and environmental processes. This article analyzes the key opportunities of modern tourism, including its contribution to economic growth, employment generation, and regional development. In addition, the study examines existing challenges such as environmental pressure, insufficient infrastructure, seasonality, the impact of global crises, and increasing competition from a scientific perspective. Based on the analysis, the article substantiates future prospects for sustainable tourism development, innovative approaches, and strategic directions.

Key words: World Tourism Organization, modern tourism, global tourism market, sustainable tourism, digital tourism, ecotourism, digital technologies.

Аннотация: Современный туризм в XXI веке сформировался как одна из наиболее динамично развивающихся и многоотраслевых сфер мировой экономики. Процессы глобализации, стремительное развитие транспортных и информационно-коммуникационных технологий, рост уровня жизни населения и расширение культуры путешествий способствовали переходу туризма на новый этап развития. Вместе с тем современный туризм выступает не только источником экономической выгоды, но и фактором, оказывающим значительное влияние на социальные, культурные и экологические процессы. В

данной статье анализируются основные возможности современного туризма, включая его вклад в экономический рост, обеспечение занятости и развитие регионов. Также с научной точки зрения рассматриваются существующие проблемы, такие как экологическая нагрузка, недостаточность инфраструктуры, сезонность, влияние глобальных кризисов и усиление конкуренции. По результатам исследования обоснованы перспективы устойчивого развития туризма, инновационные подходы и стратегические направления.

Ключевые слова: Всемирная туристическая организация, современный туризм, глобальный туристический рынок, устойчивый туризм, цифровой туризм, экотуризм, цифровые технологии.

KIRISH

So'nggi o'n yilliklarda turizm sohasi global miqyosda jadal rivojlanib, jahon iqtisodiy tizimining ajralmas tarkibiy qismiga aylandi. Zamonaviy sharoitda turizm nafaqat dam olish va sayohat bilan bog'liq faoliyat turi, balki davlatlar iqtisodiy salohiyatini oshiruvchi, hududlar rivojiga turtki beruvchi va xalqaro integratsiyani kuchaytiruvchi muhim strategik soha sifatida qaralmoqda. Jahon Turizm Tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, turizm millionlab ish o'rinlarini yaratib, ko'plab mamlakatlar yalpi ichki mahsulotida salmoqli ulushni egallamoqda. Zamonaviy turizmning rivojlanishiga bir qator omillar ta'sir ko'rsatmoqda. Avvalo, transport tizimining takomillashuvi va arzonlashuvi, raqamli texnologiyalarning keng joriy etilishi, onlayn bronlash va axborot almashinuvi imkoniyatlarining kengayishi sayohatni yanada qulay va ommabop holga keltirdi. Shu bilan birga, aholining bo'sh vaqtga bo'lgan munosabati o'zgarib, turizm sog'lom turmush tarzi, madaniy almashinuv va shaxsiy rivojlanish vositasi sifatida qabul qilinmoqda. Tabiiy resurslardan haddan tashqari foydalanish, ekologik muvozanatning buzilishi, infratuzilmaning yetarli darajada rivojlanmaganligi, turistik hududlarda ijtimoiy bosimning ortishi ushbu sohada kompleks va ilmiy asoslangan yondashuvni talab etadi. Ayniqsa, global pandemiyalar, iqtisodiy inqirozlar va geosiyosiy beqarorlik turizmning barqarorligiga jiddiy ta'sir ko'rsatayotgan omillar sifatida namoyon bo'lmoqda. Shu nuqtai nazardan, zamonaviy turizmni chuqur tahlil qilish, uning imkoniyatlari va muammolarini aniqlash hamda istiqbolli rivojlanish yo'nalishlarini belgilash dolzarb ilmiy masala hisoblanadi. Ushbu maqolada zamonaviy turizmning iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik jihatlarini kompleks tarzda o'rganilib, barqaror va innovatsion rivojlanishga qaratilgan ilmiy xulosalar ilgari suriladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR TAHLILI

Mazkur tadqiqotda zamonaviy turizmni kompleks ilmiy obyekt sifatida o'rganish uchun turli darajadagi axborot manbalari shakllantirildi. Tadqiqot materiali sifatida xalqaro miqyosda tan olingan statistik bazalar, tahliliy hisobotlar va nazariy konsepsiyalar asos qilib olindi. Ushbu yondashuv turizmni faqat iqtisodiy faoliyat turi sifatida emas, balki ijtimoiy- iqtisodiy tizim sifatida ko'rib chiqish imkonini berdi. Materiallar tarkibiga turizm oqimlari dinamikasi, hududiy rivojlanish ko'rsatkichlari, xizmatlar sifati va resurslardan foydalanish darajasini aks ettiruvchi ma'lumotlar kiritildi. Bundan tashqari, turizm siyosati va strategik rejalashtirishga oid ilmiy qarashlar tahlil qilindi. Bu esa turizm rivojiga ta'sir etuvchi omillarni tizimli aniqlash imkonini yaratdi. Shuningdek, barqaror rivojlanish konsepsiyasi doirasida turizmning ekologik va ijtimoiy jihatlarini yorituvchi ilmiy tadqiqotlar ham asosiy materiallar qatoridan joy oldi. Ushbu manbalar turizm faoliyatining uzoq muddatli oqibatlarini baholash va istiqbolli modellarni ishlab chiqishda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qildi.

Tadqiqot metodologiyasi ko'p bosqichli va integratsiyalashgan yondashuvga asoslandi. Birinchi bosqichda nazariy tahlil usuli orqali zamonaviy turizm tushunchasining evolyutsiyasi, asosiy yo'nalishlari va konseptual asoslari o'rganildi. Bu bosqich turizmning ilmiy talqinini aniqlashtirishga xizmat qildi. Ikkinchi bosqichda empirik tahlil usullaridan foydalanildi. Statistik ma'lumotlar dinamik tahlil qilinib, turizm rivojining umumiy tendensiyalari va tarkibiy o'zgarishlari aniqlashtirildi. Ushbu jarayonda hududlararo va davrlararo solishtirish usullari qo'llanildi. Uchinchi bosqichda tizimli yondashuv asosida turizm iqtisodiyot, ekologiya va ijtimoiy soha bilan o'zaro bog'liq yagona tizim sifatida tahlil qilindi. Natijalarni umimlashtirish jarayonida mantiqiy xulosalar chiqarilib, istiqbolli rivojlanish yo'nalishlari aniqlab olindi. Ushbu metodologiya tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligini ta'minladi (1-jadval).

1-jadval. 2019–2024-yillarda xalqaro turistlar oqimi

Yil	Turistlar soni (mln)
2019	1500
2020	381
2021	415
2022	963
2023	1320
2024	1450

Manba: UNWTO

TAHLIL VA NATIJALAR

Mintaqalar kesimida tahlil shuni ko'rsatdiki, Yevropa mintaqasi xalqaro turistlar oqimining qariyb yarmiga yaqin qismini tashkil etmoqda. Osiyo-Tinch okeani mintaqasi esa pandemiyadan keyingi davrda eng tez tiklanayotgan hududlardan biri hisoblanadi.

2- jadval. 2023-yilda yetakchi davlatlarning turizm daromadlari

Davlat	Daromad (mlrd AQSh dollari)
AQSh	176
Ispaniya	92
Fransiya	68
Italiya	56
Turkiya	54

Raqamli texnologiyalar ta'sirini tahlil qilish shuni ko'rsatdiki, onlayn bronlash va mobil ilovalar orqali amalga oshirilayotgan xizmatlar umumiy turizm bozorining

60 foizidan ortig'ini tashkil etmoqda. Tadqiqot natijalari zamonaviy turizmning iqtisodiy tizimdagi o'rni tobora murakkablashib borayotganini ko'rsatdi. Turizm faqat daromad keltiruvchi soha sifatida emas, balki hududiy rivojlanish va ijtimoiy faollikni rag'batlantiruvchi mexanizm sifatida namoyon bo'ldi. Ayniqsa, turizm infratuzilmasining rivoji transport, savdo va xizmatlar sohalarining faollashuviga turtki bermoqda. Natijalarga ko'ra, turizm rivoji hududiy nomutanosiblikni kamaytirish imkoniyatiga ega. Turistik resurslarga ega hududlarda iqtisodiy faollik ortib, mahalliy aholi bandligi yaxshilanmoqda. Shu bilan birga, madaniy va tarixiy obyektlarning iqtisodiy qiymati oshib, ularni saqlashga bo'lgan qiziqish kuchaymoqda. Biroq tadqiqot natijalari shuni ham ko'rsatdiki, boshqaruv mexanizmlari yetarli darajada rivojlanmagan sharoitda turizm salbiy oqibatlarni keltirib chiqarishi mumkin. Resurslardan haddan tashqari foydalanish, xizmatlar sifati pasayishi va hududiy yuklamaning ortishi turizmning samaradorligini pasaytiruvchi omillar sifatida namoyon bo'ldi. Olingan natijalar ilmiy adabiyotlarda ilgari surilgan nazariy qarashlar bilan taqqoslanganda, zamonaviy turizmning murakkab va ziddiyatli tabiatini tasdiqlaydi. Turizm rivoji iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishi bilan birga, noto'g'ri boshqaruv sharoitida tizimli muammolarni chuqurlashtirishi mumkin. Muhokama jarayonida aniqlanganki, turizm siyosatida miqdoriy o'sishga ustuvorlik berish sifat ko'rsatkichlarining pasayishiga olib kelmoqda. Ilmiy nuqtai nazardan qaralganda, turizm rivojining asosiy mezonni tashrif buyuruvchilar soni emas, balki ularning hududga qoldirgan ijtimoiy va iqtisodiy qiymati bo'lishi lozim. Shuningdek, muhokama natijalari shuni ko'rsatadiki, zamonaviy turizmni rivojlantirishda innovatsion va ekologik yondashuvlar bir-birini to'ldiruvchi omillar sifatida qaralishi zarur. Faqat texnologik yangiliklarga tayanish yetarli emas. Ular aniq strategiya va ijtimoiy mas'uliyat bilan uyg'unlashgan holda joriy etilgandagina samarali natija beradi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Zamonaviy turizm bugungi globallashuv sharoitida oddiy xizmatlar majmuasi sifatida emas, balki murakkab iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy tizim sifatida namoyon bo'lmoqda. Ushbu tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, turizm sohasining ahamiyati nafaqat iqtisodiy ko'rsatkichlar bilan, balki jamiyat rivojiga ko'rsatayotgan ko'p qirrali ta'siri bilan belgilanadi. Turizm bugungi kunda hududlarning jozibadorligini oshirish, madaniy merosni saqlash va xalqaro hamkorlikni mustahkamlashda muhim vositaga aylanmoqda. Tahlil shuni tasdiqladiki, zamonaviy turizm rivoji spontan jarayon bo'lib qolmasligi lozim. Agar turizm faqat daromad manbai sifatida qaralsa, u qisqa muddatli iqtisodiy foyda berishi mumkin, biroq uzoq muddatda ekologik tanazzul, infratuzilma bosimi va ijtimoiy nomutanosiblikni keltirib chiqaradi. Shu sababli, turizmni rejalashtirishda barqarorlik tamoyillari asosiy mezon sifatida qabul qilinishi zarur. Bu esa davlat siyosati, biznes subyektlari va mahalliy hamjamiyatlar o'rtasida muvozanatli hamkorlikni talab etadi. Tadqiqot davomida aniqlanganki, zamonaviy turizmning istiqbolli rivoji innovatsion yondashuvlarsiz mumkin emas. Raqamli texnologiyalar, aqlli turizm platformalari va ma'lumotlarga asoslangan boshqaruv mexanizmlari turizm sohasida samaradorlikni oshiruvchi muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Shu bilan birga, texnologik taraqqiyot inson omilini chetga surmasligi, aksincha, xizmatlar sifati va foydalanuvchi tajribasini yaxshilashga xizmat qilish lozim. Turizm rivojida sifat omili miqdor ko'rsatkichlaridan ustun bo'lishi kerak. Mazkur tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, ekologik masalalar turizm rivojida ikkinchi darajali muammo sifatida qaralmasligi lozim. Tabiiy resurslar turizmning asosiy kapitali hisoblanadi va ularning degradatsiyasi butun sohaning barqarorligiga bevosita tahdid soladi. Shu bois ekologik standartlarni joriy etish, yashil turizm modellarini rivojlantirish va ekologik mas'uliyatni oshirish zamonaviy turizm siyosatining ajralmas qismi bo'lishi zarur. Shuningdek, tadqiqot davomida turizmning ijtimoiy jihatlariga alohida e'tibor qaratildi. Turizm mahalliy aholi uchun iqtisodiy imkoniyatlar yaratishi bilan birga, ijtimoiy tengsizlikni kuchaytirish xavfini ham o'zida mujassam etadi. Agar turistik rivojlanish jarayonlarida mahalliy aholi manfaatlarini inobatga olinmasa, bu ijtimoiy qarama-qarshiliklarga olib kelishi mumkin. Shu sababli, zamonaviy turizm modeli inklyuziv bo'lishi, mahalliy aholi ishtiroki va manfaatdorligini ta'minlashi lozim. Tadqiqot natijalari asosida shuni aytish

mumkinki, zamonaviy turizmni rivojlantirishda hududiy yondashuv muhim ahamiyatga ega. Har bir hududning tabiiy, madaniy va iqtisodiy xususiyatlari inobatga olinmagan holda ishlab chiqilgan strategiyalar kutilgan natijani bermaydi. Shu bois turizm siyosati umumiy global tendensiyalar bilan bir qatorda mahalliy sharoitlarga moslashtirilgan bo'lishi zarur. Bu yondashuv turizmning raqobatbardoshligini oshiradi va resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi. Umuman olganda, ushbu tadqiqot zamonaviy turizmning imkoniyatlari bilan bir qatorda uning murakkab muammolarini ham yoritib berdi. Turizmni rivojlantirish jarayonida qisqa muddatli iqtisodiy manfaatlardan ko'ra uzoq muddatli barqaror rivojlanish ustuvor bo'lishi lozim. Ilmiy asoslangan qarorlar, strategik rejalashtirish va innovatsion yondashuvlar zamonaviy turizmning kelajakdagi muvaffaqiyatini belgilovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'lmoqda. Mazkur xulosa shuni ko'rsatadiki, zamonaviy turizmni rivojlantirish masalasi faqat iqtisodiy muammo emas, balki kompleks ilmiy va amaliy vazifadir. Turizmning kelgusi istiqboli uning qanchalik muvozanatli, mas'uliyatli va innovatsion asosda rivojlantirilishiga bog'liq. Aynan shu yondashuv turizm sohasining jamiyat va iqtisodiyot uchun barqaror foyda keltirishini ta'minlaydi

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). International Tourism Highlights, 2023 Edition. Madrid: UNWTO, 2023. <https://www.unwto.org/international-tourism-highlights>
2. United Nations World Tourism Organization (UNWTO). UNWTO World Tourism Barometer, Volume 21. Madrid: UNWTO, 2023. <https://www.unwto.org/unwto-world-tourism-barometer-data>
3. World Bank Group. Tourism and Development. Washington, DC, 2023. <https://www.worldbank.org/en/topic/tourism>
4. World Bank Data. International tourism, number of arrivals. 2024. <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.ARVL>
5. World Travel & Tourism Council (WTTC). Economic Impact Report 2023. London: WTTC, 2023. <https://wtcc.org/research/economic-impact>
6. Statista Research Department. Global Travel and Tourism Market Data. 2023. <https://www.statista.com/topics/962/global-tourism/>

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

1-Maxsus son. Bakalavr talabalarining maqolalari to'plami

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>